

Znanstveni skup
povodom 100. godišnjice rođenja Gillesa Deleuzea

Četvrtak, 20. 11. 2025.

13.00 – Otvaranje skupa, pozdravne riječi

Prva sesija – predsjedava Marijan Krivak

13.30 – Ugo Vlaisavljević, **Nemišljeno u filozofiji Deleuzea i Guattarija ili ono što ni shizofrenija ne može razvlastiti**

13.50 – Boško Pešić, **Stoljeće deluzije**

14.05 – *Diskusija*

Druga sesija – predsjedava Željko Senković

14.45 – Marijan Krivak, **Neke pripomene o Kapitalizmu i shizofreniji, geo-filozofiji... i mogućnosti ne-fašističke egzistencije**

15.00 – Pavao Žitko, **Reinterpretacija i utemeljujuća uloga Jaspersovih psihopatoloških i egzistencijalno relevantnih motiva u Deleuzeovu *Antiedipu***

15.15 – Bernard Harbaš, **Mašina i razlika**

15.30 – *Diskusija*

Treća sesija – predsjedava Boško Pešić

16.30 – Kristina Bojanović, **Sa-korak: o Deleuzeu i feminističkoj etici**

16.45 – Željko Senković, **Deleuze o književnosti: Kafka i Proust**

17.00 – *Diskusija*

17.30 – **Okrugli stol: Što je filozofija? (od 1991. do danas)**

Kristina Bojanović

Humanističke studije, Univerzitet Donja Gorica
Podgorica, Crna Gora

Sa-korak: o Deleuzeu i feminističkoj etici

U izlaganju ću iznijeti zapažanja o odnosu između aspekata Deleuzeove filozofije i feminističke etike, koje se prepliću prevashodno u domenu kritike tradicionalnih etičkih teorija. Naglasak će biti na konceptu polne razlike (uz oslanjanje na promišljanje Luce Irigaray i Jacquesa Derrida) i sintagmi postajanje-ženom iz deleuzeovske perspektive. Imajući u vidu da Deleuzeov korpus nameće preispitivanje odnosa između etike, roda/pola i metafizike, te postavlja pitanje da li polna razlika kao etički problem zahtijeva metafizički pristup, razmotriću tačke razmimoilaženja, ali i susreta Deleuzea i feminističke teorije i pokušati da naznačim njihovu potencijalno zajedničku putanju mišljenja.

Bernard Harbaš

Filozofski fakultet, Univerzitet u Zenici

Mašina i razlika

Ovaj rad se bavi odnosom koncepta mašina-želja i razlika kod francuskog post-strukturalističkog filozofa Gillesa Deleuzea. Deleuzeov teorijski interes obuhvata širok spektar tema poput identiteta, reprezentativnosti, tijela, želje, a dio njegove znanstvene pažnje čini i kritika moderne filozofije u kojoj on vidi tendenciju ka stvaranju unificiranih, stabilnih i fiksnih identiteta. Za Deleuzea je svaki oblik stabilnosti i fiksiranog identiteta preduslov za totalizaciju društva. Nastojanje da se značenja i identiteti stabilizuju, Deleuze shvaća kao dovršeno djelo i to naziva zove teritorijalizacijom. Nasuprot teritorijalizaciji koja nastoji da unificira i reducira na temelj i početak, stoji suprotan proces, u kojem subjekt djeluje spontano, kreativno i slobodno a koji Deleuze označava deritorijalizacijom. Svaki fenomen posjeduje dvostrukost koja istovremeno stabilizira i producira, teritorijalizira i deteritorijalizira. Kapitalizam je kretanje i stvaranje, ali je u isto vrijeme, i instrumentalizacija produkcije, te svođenje stvaranja na profit. Jezik je produktivan i stvaralački, ali svojim sistemom i pravilima, on subvertira kreativnost, slobodu i produkciju. Unutar →

→ šarolikog kategorijalnog aparata koji čine pojmovi poput rizoma, shizoanalize, teritorija, drvolikosti, Deleuze uvodi i kategoriju mašine-želje koja označava spoj različitih tijela, ljudskih i ljudskih, ljudskih i mašinskih, te njihovu upućenost jedne na druge. Ovim pojmom Deleuze dekonstruira moderno shvatanje identiteta kao fiksnog i stabilnog te razumijevanja svijeta kao nedjeljive cjeline. Koncept mašine-želje je s onu stranu identiteta, jer sama mašina po sebi nema svrhu niti identitet. Tu svrhu joj daje sam čovjek, koji jednom bezidentitetnom entitetu, svojom upotrebom, utjelovljuje svrhu. Drugim riječima, svaka upotreba mašine je oblik konstruiranja razlike. Razlika ne postoji kao takva – ona se uprisutnjuje mašinom-željom kao skupom relacija između neidentiteta i postajanja identitetom.

Marijan Krivak

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Neke pripomene o *Kapitalizmu i shizofreniji*, geo-filozofiji... i mogućnosti ne-fašističke egzistencije

U tekstu „Geofilozofija“ svoje posljednje knjige s Guattarijem, *Što je filozofija?*, Deleuze detektira sve pukotine povijesnog mišljenja, a u vezi s time i nemoć primjerene političke filozofije koja bi se suočila s prirodom Kapitala. No, kako bismo se istinski suočili s korporativnim kapitalizmom koji je subjekt-supstancija suvremenosti, moramo se suočiti i s njegovim bliskim srodnikom, fašizmom. Nije to totalitaran organizam, već kancerozno tijelo. Kad »ratni stroj preuzme državu« dobivamo upravo ono što smo pasivnom ravnodušnošću zaslužili – fašizam. Borbu protiv njega, shvatimo kao nastojanje i nužan uvjet našeg opstanka, a smislenost »ne-fašističke egzistencije« kao nužan preduvjet (oporavka?) humanistike, pa onda i filozofije.

Boško Pešić

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Stoljeće deluzije

Izlaganje propituje potencijalnost svojevrsnog deleuzeovskog filozofiranja, shvaćenog ne toliko kao panegirička interpretacija Deleuzeova djela, koliko kao nastavak njegova eksperimentalnog pristupa mišljenju. Polazište pritom predstavlja pretpostavka da pisanje, čitanje i govor mogu uprizoriti takvu vrsnoću stvaranja koja u duhu Deleuzeove filozofije mišljenje ne shvaća kao reprezentaciju, nego kao dinamiku ozbiljenja novih mogućnosti. Iako Gilles Deleuze u obljetnici svoga rođenja i smrti i nadalje ostaje filozofski nedovoljno otkriven, njegov utjecaj na suvremenu misao sve više potvrđuje Foucaultovu pretpostavku da bi se upravo 21. stoljeće moglo smatrati "deleuzeovskim". Središnja teza izlaganja utoliko nalazi oslonac u stavu da Deleuzeova eksperimentalnost – utemeljena na pojmovima multipliciteta, ponavljanja, želje i konstrukcije – čini radikalni otklon od dominantne tradicije europskog mišljenja, te otvara mogućnost novog tipa filozofskog mišljenja koje je u svojoj prevalentnoj razlici afirmacijsko i stvaralačko. Na tom se tragu u konačnici razmatra i mjera u kojoj filozofija treba biti djelo eksperimentiranja, a ne tumačenja, te što takav obrat znači za samo poimanje misaonog čina danas.

Željko Senković

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Deleuze o književnosti: Kafka i Proust

Kako tumačiti Deleuzeova stajališta o Kafki i Proustu? Iznimno zahtjevan i neobičan poduhvat, jer ovaj autor inzistira na analogijama stroja/mašine i mašinskog ustrojstva želje, koje pronosi (i) književnost. Bilo da je riječ o Kafki i konceptu manjinske književnosti, ili o Proustovim znakovima, ostajemo zatečeni neobičnošću pojmovnog aparata. Prema Deleuzeu, Kafka je razmontirao čitava društvena polja, ubija svaku metaforu, simbolizam, značenje. Proust pak u svojoj književnoj metodi sjećanja smjera spram budućnosti a ne spram prošlosti, raskriva razliku i drugost, pa je njegovo traganje za izgubljenim vremenom ustvari traganje za istinom. K tome, književnost postaje književnim strojem što se kreće kroz labirint znakova i tragova, a umjesto tradicije logosnosti autor ističe anti-logos kao metodu.

Ugo Vlasisavljević
Sveučilište u Mostaru

Nemišljeno u filozofiji Deleuzea i Guattarija ili ono što ni shizofrenija ne može razvlastiti

Naše je vodeće pitanje kako je dokučen i zauzet „plan imanencije“, kao početna pozicija svih kasnijih istraživanja Deleuzea i Guattarija, ali i kao metafizički temelj (čija je ontološka karakteristika bestemeljnost) njihove cjelokupne filozofije. Najčešći i najlakši odgovor glasi da je to ideja preuzeta od Spinoze, ali kod ovog potonjeg još „ostaje razlika između supstancije i njenih modusa“ (D. et R.), tako da imanencija nije potpuna. Naše čitanje jedne fusnote u *Logique du sens* otkriva izvorište istinskog plana imanencije u Husserlovoj fenomenološkoj filozofiji, točnije u Sartreovoj reinterpretacije intencionalnog polja kao polja bez subjekta. No, samom Sartreu je polje imanencije ostalo neshvaćeno jer ga je, poput Husserla, smatrao „poljem svijesti“. Nas zanima što je u samom planu imanencije, koji niti fenomenologija nije uspjela sasvim dokučiti, ostalo nepromišljeno ili neshvaćeno Deleuzeu i Guattariju, a što onda ima dalekosežne posljedice za čitavu njihovu filozofiju. Oni su na pragu svoje ontologije otkrili temeljnu nemogućnost fenomenologije (i stoga razlog da je odbace), ali jedan važni uvid fenomenološke filozofije ranog Heideggera, koji je i za samog njega, upravo kao fenomenalnoga, ostao nepromišljen, može dovesti u pitanje čitavo njihovo nastojanje. To je uvid da je intencionalno polje bez subjekta ili plan čiste imanencije podložan vlasništvu pojedinca („privatnom vlasništvu“), jer je taj plan/polje uvijek nešto „moje“ (u Heideggerovom vokabularu „je-mein“). Vlasništvo bitka kao svagda svog vlastitog bitka ne može biti promišljeno u ključu filozofije motrenja (Schauen), ali izgleda niti u ključu filozofije imanencije. Kritički potencijal ove potonje filozofije, pogotovu njen praktično-politički potencijal kao shizo-analize, poglavito je fokusiran na dekodiranje, na sve zapreke tog tipa u ometanju „apsolutnog toka“ želje, ali usprkos jasnoj svijesti o zbilji kapitalizma, vlasništvo pojedinca i privatno prisvajanje ontološki naloženo Heideggerovom *Jemeinigkeit* ostaje nepromišljeno. A riječ je o vlasništvu koje čak ni shizofrenija kao najradikalniji oblik gubitka vlasništva, uzor „normalnosti“ oslobođene psihoanalize, ne može ukinuti.

Pavao Žitko

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

**Reinterpretacija i utemeljujuća uloga Jaspersovih
psihopatoloških i egzistencijalno relevantnih motiva u
Deleuzeovu *Antiedipu***

Deleuze i Guattari u djelu *Antiedip. Kapitalizam i shizofrenija* eksplicitno preuzimaju elemente Jaspersove *Opće psihopatologije*, ali ih predlažu u jednom radikalno imanentnom i materijalističkom ključu interpretacije. Dok Jaspers pojmove poput procesa, krivnje i "sveobuhvatnog" (*Umgreifende*) veže uz egzistencijalno samorazjašnjavanje pred Transcendencijom, Deleuze taj motiv preusmjerava na plan imanencije, gdje se "proces" shvaća kao proizvodnja želje i društvene zbilje bez spekulativnog uporišta u onokrajnoj transcendenciji metafizičkih obilježja. Bilježi se tako jedna konkretna točka dodira, ali i jedno radikalno teorijsko razilaženje deleuzijansko-guattarijevskog pristupa s Jaspersovim egzistencijalno-psihijatrijski utemeljenim narativima, pristupa u kojem egzistencija, koja se razotkriva i utemeljuje pred samom Transcendencijom, postaje ona koja se otvara političko-ekonomskoj sferi značenja, a koja u Jaspersu, sve do posljednjih faza njegova stvaralaštva, nije bila isuviše prisutna ni, kao takva, filozofijski problematizirana. Transformacija elemenata Jaspersovih psihopatoloških motiva u materijalističku filozofiju imanencije događa se tako, kod Deleuzea, kao učinak poredaka moći gdje sve (p)ostaje opipljivo u polju imanentnih i afektivnih odnosa u polju singularnosti i događaja, čime se Jaspers posljedično profilira i kao validni sugovornik u reformulaciji temeljnih spekulativnih pojmova post-egzistencijalnog pristupa i filozofijskog svjetonazora uopće.